การศึกษาเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน กับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว*

A Comparative Study of Food in Literature “Kun Chang Kun Pan” in Thai and “Tum Teav” in Khmer.

กฤษณาภูมิ เกษอินทร์[1*] / กีรติ ธนะไชย[2]

Krisanaphum Ket-in[1*] / Keerati Dhanachai[2]

[1,2] สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม 44150, ประเทศไทย

[1,2] Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences
Mahasarakham University, Maha Sarakham 44150, Thailand

[*]Corresponding author. Email: krisanaphum@gmail.com

Received: October 20, 2025
Revised: November 4, 2025
Accepted: November 6, 2025

Abstract

This article aims to comparatively study the food in Thai literature named “Kun Chang Kun Pan” and Khmer literature named “Tum Teav”. The findings reveal that food appearing in both literature are on three special occasions : 1) food for auspicious ceremonies, 2) food offered to Buddhist monks, and 3) food used in sacrificial rituals. In addition to the study, it also finds that food in both literature Kun Chang Kun Pan and Tum Teav are similar and different. For the similarity, food is like the mirror that reflects variety of classes and social status. For the differences, it finds that Thai literature named “Kun Chang Kun Pan” focuses on food prepared for offering to Buddhist monks due to the Buddhist belief that merit-making with monks yields great spiritual merit. On the contrary, Khmer literature “Tum Teav” emphasizes food used in auspicious ceremonies and food offered to ancestral spirits than food offering to Buddhist monks due to consumption values of the middle class in Khmer society and importance of Khmer culture.

Keywords: Comparative, Food, Kun Chang Kun Pan, Tum Teav

---

[*] บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว ผลการศึกษา พบอาหารที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว ในโอกาสสำคัญ 3 วาระ ได้แก่ 1. อาหารสำหรับงานมงคล 2.อาหารสำหรับถวายพระสงฆ์ และ 3. อาหารสำหรับเซ่นไหว้ จากการศึกษายังพบว่าอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว มีลักษณะคล้ายคลึงและลักษณะแตกต่างกัน ลักษณะคล้ายคลึงกัน พบว่า อาหารเปรียบเสมือนคันฉ่องที่สะท้อนให้เห็นถึงชนชั้นและสถานะทางสังคมที่แตกต่างกัน ในด้านลักษณะแตกต่างกัน พบว่า ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน ให้ความสำคัญกับอาหารที่จะนำไปถวายพระสงฆ์ เนื่องจากความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ทำบุญกับพระจะได้อานิสงส์มาก ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวพบว่าให้ความสำคัญกับอาหารสำหรับงานมงคล และอาหารสำหรับเซ่นไหว้บรรพบุรุษ มากกว่าอาหารสำหรับพระสงฆ์ เนื่องจากลักษณะค่านิยมการบริโภคของชนชั้นกลางในสังคมเขมรและการให้ความสำคัญในวัฒนธรรมเขมร

คำสำคัญ: เปรียบเทียบ, อาหาร, ขุนช้างขุนแผน, ตุมเตียว

บทนำ

วรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นนิทานที่มีเค้ามูลมาจากเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในสมัยอยุธยาตอนต้นประมาณรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แต่นำมาแต่งเป็นเสภาภายหลังมีการนำมาเล่าเป็นนิทานสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน อีกทั้งมีข้อสันนิษฐานว่าเสภาเริ่มมีในสมัยพระนารายณ์ จึงคาดว่าเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน คงจะแต่งตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่ไม่มีต้นฉบับหลงเหลืออยู่ ถึงกระนั้นชาวรัตนโกสินทร์ซึ่งสืบทอดวัฒนธรรมอยุธยา ก็ได้จดจำเนื้อเรื่อง และสำนวนบางตอนของเสภาเรื่องนี้ไว้อย่างฝังอกฝังใจไม่แพ้วรรณคดีเรื่องอื่น ๆ จนกระทั่งมีการแต่งฉบับปัจจุบันนี้ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2 (Chitchamnong, 2018, p. 93) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Aksornphong (1972, p. 428) ได้กล่าวไว้ว่า ขุนช้าง-ขุนแผน ได้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นไว้อย่างละเอียด เพราะวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน พรรณนาเกี่ยวกับระบบสถาบันสังคมสมัยต้นรัตนโกสินทร์ไว้อย่างชัดเจนเช่น การสมรส การศึกษา ศาล และการพิจารณาคดี ประเพณี ความเชื่อ อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อบทบาทและพฤติกรรมของคนในยุคสมัยนั้น จากการศึกษาในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนผู้วิจัยพบว่ากวีได้กล่าวถึงอาหารไทยไว้อย่างละเอียด เช่น สำรับอาหารคาวหวาน ได้แก่ น้ำแกง พะแนงไก่ ห่อหมก ไข่ต้ม ปลาแห้ง ของหวาน วุ้นชาสาคู ข้าวเหนียว ข้าวเม่ากวน ผลไม้ต่าง ๆ สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี

วรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวเป็นวรรณคดีที่ได้รับการยอมรับให้เป็นสุดยอดวรรณคดีของกัมพูชาที่มีลักษณะคล้ายคลึงวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนของไทย พบว่ามีความคล้ายคลึงในด้านเนื้อหาที่เป็นรักสามเส้าระหว่าง หนึ่งหญิงสองชาย และจบเรื่องแบบโศกนาฏกรรม เนื่องจากวรรณคดีทั้งสองเรื่องต่างชาติต่างภาษากัน จึงทำให้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและลักษณะแตกต่างกันในหลายด้าน ทั้งนี้วรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวยังได้สะท้อนให้เห็นภาพของสามัญชนที่มิใช่เรื่องราวของพระมหากษัตริย์หรือคนชั้นสูง ตัวเอกฝ่ายชายคือ ตุม และตัวเอกฝ่ายหญิงคือ เตียว ซึ่งทั้งคู่เป็นสามัญชน การดำเนินเรื่องเหตุการณ์ตามลักษณะ

ของชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไป จากการสันนิษฐานของนักปราชญ์ชาวเขมรเชื่อว่ามีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นในสมัยบันทายละแวก (Rueangraklikit, 1997, pp. 29-33) นอกจากเนื้อหาที่นำเสนอเกี่ยวกับรักสามเส้า ระหว่าง หนึ่งหญิงสองชาย และจบเรื่องแบบโศกนาฏกรรม กวียังได้พรรณนาถึงความสำคัญของวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ได้แก่ หมู่ป่า กก วัว เป็ด ไก่ ไข่โป๊ หอม พริกไทย มันม่วง เครื่องแกง ผักโขม ผักชีฝรั่ง หน่อไม้ ผลกระสัง มะเขือ พริก ตะไคร้ ขิง ข่า รากบัว กะหล่ำปลี ผักกวางตุ้ง ขนุน มะละกอ และเครื่องเทศต่างๆ สะท้อนถึงวิถีชีวิตและค่านิยมในการบริโภคอาหารของผู้คนในสังคมเขมร

นอกจากอาหารจะมีความสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทยและสังคมเขมร อาหารยังมีบทบาทสำคัญต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ดังที่ Nyan (2021, p. 24) ได้กล่าวว่า วรรณคดีเรื่องตุมเตียวสอดแทรกไปด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี ประชาชนใดที่ประพฤติปฏิบัติตามครรลองของประเพณี จะได้รับการยกย่องสรรเสริญ และยังเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับสังคม บุตรสาวจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของมารดาบิดา ตลอดจนการจัดแจงให้ทุกอย่าง ดั่งสำนวนที่กล่าวว่า **ន់មិនជំដាងនាឡិ** (ขนมย่อมไม่ใหญ่เกินกะลาตวงข้าว) ที่หมายถึงลูกไม่สามารถใหญ่เหนือมารดาบิดาเมื่อมารดาบิดาอบรมสั่งสอนเช่นไรก็ให้ถือปฏิบัติเช่นนั้นโดยไม่มีข้อแม้ และอีกสำนวนคือ **កុំខ្ចុំមុនស្រគាល** (อย่างชิงสุกก่อนห่าม) เป็นสำนวนที่มารดาบิดาชาวเขมรใช้ในการอบรมสั่งสอนลูกหลานไม่ให้กระทำผิด ก้าวล่วงประเพณี ทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศ ซึ่งมาจากการกระทำที่ไม่เป็นไปตามกรอบของประเพณี

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างในสังคมและวัฒนธรรม โดยนำเอาแนวคิดการศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีข้ามชาติข้ามภาษามาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบอาหารที่ปรากฏในวาระต่าง ๆ 3 วาระ ได้แก่ 1. อาหารสำหรับงานมงคล 2. อาหารสำหรับถวายพระสงฆ์ และ 3. อาหารสำหรับเช่นไหว้ เพื่อทำให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมอาหารต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยและสังคมเขมรที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบอาหาร ดังที่ Boonkajorn, (2010, p. 51) ได้ให้นิยาม “การศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีข้ามชาติข้ามภาษา” ไว้ว่า เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณคดีในลักษณะที่สัมพันธ์กันในแง่ที่มาโดยมีแหล่งกำเนิดมาจากวัฒนธรรมเดียวกัน หรือเป็นเพราะวรรณคดีเรื่องหนึ่งได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีเรื่องอื่น หรืออาจได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีเรื่องอื่น หรือนักเขียนคนอื่น ซึ่งต่างวัฒนธรรมหรือต่างชาติ การศึกษาเปรียบเทียบจึงจะช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมด้านอาหารที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวได้อย่างลึกซึ้ง

อาหารที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวยังมีความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรม ดังที่ Piriyothinkul & Padamalangula, (2019, p. 51-52) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมอาหารที่ปรากฏในวรรณคดี ไม่ได้เป็นเพียงข้อมูลที่มาประดับเสริมแต่งเรื่อง หากแต่

มีคุณค่าในการบันทึกและฉากภาพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและถ่ายทอดมโนทัศน์ที่มีต่อกลุ่มชนต่างวัฒนธรรม โดยมีความประณีตของวัฒนธรรมอาหารเป็นเกณฑ์ในการสร้างคุณค่าให้แก่วัฒนธรรมของตนเองและสร้างความเป็นอื่นทั้งในรูปแบบการเลือกผสมผสานทางวัฒนธรรมและเน้นย้ำความแตกต่างทางวัฒนธรรมแก่ชนบางกลุ่ม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเอาแนวคิดการศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีข้ามชาติข้ามภาษามาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบอาหารต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว ซึ่งจะแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ 1. อาหารสำหรับงานมงคล 2. อาหารสำหรับถวายพระ และ 3. อาหารสำหรับเซ่นไหว้ เพื่อทำให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมอาหารต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยและสังคมเขมรที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลวรรณคดีไทยและวรรณคดีเขมรเพื่อให้สามารถตอบคำถามของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ โดยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1. เสภาเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน ฉบับหอสมุดวชิรญาณ พิมพ์เผยแพร่ปี พ.ศ. 2555 2.วรรณคดีเรื่องตุมเตียว ฉบับภาษาเขมรของสถาบันพุทธศาสนบัณฑิตย์ พิมพ์เผยแพร่ปี พ.ศ. 2514 โดยวิธีการแปลจากภาษาเขมรเป็นภาษาไทยตามความหมายของต้นฉบับ ดังที่ Salee, (2021, p. 238) ได้กล่าวว่า กลวิธีการแปลแบบตรงตัว คือ การแปลด้วยวิธีการนี้แม้จะมีรูปแบบเหมือนกวีนิพนธ์ก็ตามแต่ไม่ได้สัมผัสในสัมผัสนอกตามข้อบังคับของฉันทลักษณ์จะเน้นความหมายของคำที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ต้นฉบับ ส่วนการแปลชื่อของตัวละคร สถานที่ ผู้วิจัยแปลแบบทับศัพท์ชื่อเดิมโดยใช้วิธีการถอดเสียงหรือตัวอักษร

2. ขั้นทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีข้ามชาติข้ามภาษาและการศึกษาวัฒนธรรมอาหารที่ปรากฏในวรรณคดี ได้แก่ Boonkajorn, (2010, p. 51) และ Piriyothinkul & Padamalangula, (2019, p. 51-52)

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดที่ศึกษาได้แก่ แนวคิดการศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีข้ามชาติข้ามภาษา และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ประเด็นที่ 1. อาหารสำหรับงานมงคล 2. อาหารสำหรับถวายพระ และ3. อาหารสำหรับเซ่นไหว้

4. ขั้นนำเสนอผลการวิจัย การสรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว ซึ่งจะแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ 1.อาหารสำหรับงานมงคล 2. อาหารสำหรับถวายพระ และ 3. อาหารสำหรับเซ่นไหว้ ดังรายละเอียดที่จะอธิบายการศึกษาเปรียบเทียบอาหารแต่ละประเด็น พร้อมยกตัวอย่างมาอธิบายต่อไปนี้

การศึกษาเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว

อาหาร คือ สิ่งที่จำเป็นต่อสิ่งมีชีวิตสำหรับบริโภคเพื่อให้ร่างกายสามารถดำรงอยู่ได้ และอาหารถือได้ว่าเป็นปัจจัยสี่และมีความจำเป็นต่อมนุษย์ ดังที่ Piriyothinkul, (2018, p. 226) กล่าวว่า วัฒนธรรมอาหารและวรรณคดีต่าง ๆ มีคุณค่าต่อกันและกัน กล่าวคือ วรรณคดีช่วยบันทึกและทำให้เข้าใจในวัฒนธรรมอาหารและวัฒนธรรมอาหารก็เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในการสร้างวรรณคดีอย่างมีวรรณศิลป์ ซึ่งก็เป็นไปเพื่อสื่อความคิด ความรู้สึกของกวีในเรื่องวัฒนธรรมอาหารที่สัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรม ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว สะท้อนวิถีชีวิตวัฒนธรรมอาหารของคน ในสังคมไทยและสังคมเขมร ได้แก่

1. อาหารสำหรับงานมงคล
2. อาหารสำหรับถวายพระสงฆ์
3. อาหารสำหรับเซ่นไหว้

1. อาหารสำหรับงานมงคล

อาหารสำหรับงานมงคล คืออาหารที่ใช้ในงานมงคลสมรสที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว จากการศึกษาอาหารงานมงคลในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน พบว่า ปรากฏตอนที่ขุนช้างเข้าสู่ขอนางวันทองเป็นภรรยา ครั้งนั้นนางเทพทองผู้เป็นมารดาของขุนช้างก็ได้ตระเตรียมขันหมากขะมักเขม้น ประกอบด้วย สินสอดทองหมั้น หมู่ ไก่ เหล้า กล้วย ส้ม และผลไม้อีกมากมายเมื่อขนของขึ้นบ้านนางศรีประจันผู้เป็นมารดาของวันทอง เสร็จสรรพแล้วก็ได้เลี้ยงดูข้าวปลาอาหารและของหวานจนอิ่มหนำสำราญ ดังว่า

คราน้ันท่านยายเทพทอง จัดของขันหมากขะมักเขม้น
สั่งข้าด่าทอคอเป็นเอ็น ช่วยกันวิ่งเต้นบ้างเป็นไร

(Vajirayan National Library Edition, 2012, p. 367)

เถ้าแก่ที่เรือนก็ต้อนรับ จึงนับโต๊ะเตียบใหญ่ใส่ขนม
ทั้งหมู่ไก่เหล้าเข้มเต็มขวดกลม กล้วยส้มร้อยสิ่งตามสัญญา
ทุนสินเงินตราผ้าไหว้ เอาออกรับรับใส่โต๊ะสามขา
เถ้าแก่สองข้างต่างสนทนา ขนของเข้าเคหาด้วยทันใด
แถมพกยกให้ตามทำนอง เอาข้าวของคาวหวานมาตั้งให้
เลี้ยงดูอิ่มหนำสำราญใจ เถ้าแก่กลับไปโดยฉับพลัน

(Vajirayan National Library Edition, 2012, p. 368)

ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว พบว่า อาหารสำหรับงานมงคลสู่ขอเตียว ปรากฏในตอนที่ออกญาอรชุนผู้เป็นบิดาของหมื่นงวน สู่ขอเตียวหลังจากสู่ขอเสร็จแล้วภรรยาอรชุนก็ได้เตรียมขันหมากมากมายได้แก่ หมู่ป่า กก วัว เป็ด ไก่ ไชโป้ หอม พริกไทย มันม่วง เครื่องแกง ผักโขม ผักชีฝรั่ง หน่อไม้ ผลกระสัง มะเขือ พริก ตะไคร้ ขิง ข่า รากบัว กะหล่ำปลี ผักกวางตุ้ง ขนุน มะละกอ และเครื่องเทศต่าง ๆ เหล้าสุรา เนื้อแกะ เนื้อกระเบน ผลกระสัง หอย สมองวัว ไข่มดแดง ดังว่า

វេលាគ្រានោះឯអរជួន	ល់ឱនអរអឺងប្រឹងបណ្តោយ
ក្រាមក្រាប់ប្រពន្ធកូនថាឲ្យ	កុំធ្លោយប្រហែលធ្វេសរាល់គ្នា ។
ក្រាប់ស្នងបាឡាត់ចាត់មេស្រុក	រកថ្លូកព្រៃកុកគោមាន់ទា
ឆៃប៉ូវខ្ទីមម្រេចដំឡងផ្ងា	គ្រឿងផ្ងាផ្ទីផ្ទីជីរបារ៉ាង ។
គ្រឿងទេសគ្រឿងតែងបន្លែគ្រប់	ទុកមនុស្សប្រសព្វទិញស្រាខ្លាំង
សាច់ក្រកសាបក្រៀមសាច់ចៀមអាំង	បបែលទំពាំងក្រសាំងខ្សែង ។
ក្រប់ម្តេចស្លឹកគ្រៃខ្ចីរំដេង	ក្រអៅរលីងឈូកសម្រង
ស្តែក្តោបស្តែលាភ្លាអង្រុង	បង្អុងស្នងគោនូវខ្ពរល្ហុង ។
បន្លែចិកចាក់ចែងឲ្យរក	បានមកច្រកជាលហាលបម្រុង
សូតស្រួលប្រមូលច្រកការុង	កុំអង់យឺតយូរគួរគិតឆាប់ ។
ខ្លះនាំឈើព្រៃឬស្សីផ្តៅ	កាំបិតប៉ូវថៅខ្ញីតដង្កាប់
យកទៅធ្វើរោងប្រុងប្រញាប់	ចាត់ប្រាប់ព្រៀងលានសន្តានឆ្ងាយ។

(Cambodia: Buddhist Institute, 1971, pp. 76-77).

เวลาครานั้นฝ่ายอรชุน	ดือกดีใจกลั้นปล่อยผ่าน
ปรามบอกภรรยาลูกว่าให้	อย่าประหม่าประมาททุกคน ฯ
บอกผู้แทนปลัดจัดผู้ใหญ่บ้าน	หาหมู่ป่ากกวัวไก่เป็ด
ไชโป๊หอมพริกไทยมันม่วง	เครื่องแกงผักโขมชีฝรั่ง ฯ
เครื่องเทศเครื่องแต่งผักครบครัน	ไว้คนประสบซื้อเหล้าแรง
เนื้อกรอกจืดเกรียมเนื้อแกะย่าง	กระเบนหน่อไม้กระสังหอย ฯ
มะเขือพริกตะไคร้ขิงข่า	รากบัวสวยสะอาดสำโรง
กะหล่ำปลีกวางตุ้งมดแดง	กุ้งสมองวัวซึ่งขนุนมะละกอ ฯ
พืชผักใกล้ชัดแจงให้หา	ได้มาใส่เข่งตากไว้ปรุง
แห้งง่ายรวบรวมไว้กระสอบ	อย่ารีรอนานคิดให้เร็ว ฯ
บ้างนำไม้ป่าไม่ไผ่หวาย	มีดพร้าคว้านไว้ถากถางตัด
เอาไปทำโรงพิธีเร็วไว	เตรียมบอกญาติพี่น้องสันดานไกล

(Translated by the researcher)

อาหารสำหรับงานมงคลในวรรคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว พบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันและลักษณะที่แตกต่างกัน ในด้านลักษณะคล้ายคลึงกัน พบว่า ตัวละครเอกรอง ขุนช้างและหมื่นงวน ได้สู่ขอตัวละครเอกหญิงและได้จัดเตรียมอาหารที่ใช้ในการสู่ขอจะเป็นอาหารที่ยังไม่ผ่านกระบวนการปรุงให้สุก โดยจะเป็นวัตถุดิบต่าง ๆ ในการปรุงอาหารเพื่อนำไปมอบให้ทางฝ่ายหญิง ส่วนลักษณะความแตกต่างพบว่า ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน กวีไม่ได้ลงรายละเอียดของวัตถุดิบแต่กวีได้เน้นไปที่สินสอดทองมั่นประกอบด้วย สินสอดทองหมั้น หมู่ ไก่ เหล้า กล้วย ส้ม และผลไม้อีกมากมาย ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวพบว่ากวีได้พรรณนาถึงวัตถุดิบอาหารต่าง ๆ หลากหลายชนิดไว้สำหรับงานมงคล ได้แก่ หมู่ป่า กก วัว เป็ด ไก่ ไชโป๊ หอม พริกไทย มันม่วง เครื่องแกง ผักโขม ผักชีฝรั่ง หน่อไม้ ผลกระสัง มะเขือ พริก ตะไคร้ ขิง ข่า รากบัว กะหล่ำปลี ผักกวางตุ้ง ขนุน มะละกอ และเครื่องเทศต่าง ๆ เหล้าสุรา เนื้อแกะ เนื้อกระเบน ผลกระสัง หอย สมองวัว ไข่มดแดง สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะ

ค่านิยมของการบริโภคของชนชั้นกลางในสังคมและการให้ความสำคัญในการแต่งงาน ในวัฒนธรรมเขมร ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบอาหารงานมงคลในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว

ประเด็น	วรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน	วรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว	ลักษณะร่วมกัน
ผู้สู่ขอ	ขุนช้าง	หมื่นงวน	ตัวละครชายเป็นผู้สู่ขอ
อาหารที่ใช้สู่ขอ	หมู ไก่ เหล้า กล้วย ส้ม และผลไม้ต่าง ๆ	หมูป่า วัว เป็ด ไก่ ไข่เป็ด หอม พริกไทย มันม่วง เครื่องแกง ผักต่าง ๆ ผักโขม หน่อไม้ มะเขือ พริก ข่า ตะไคร้ รากบัว กะหล่ำปลี ขนุน มะละกอ เนื้อแกะ เนื้อกระเบน หอย สมองวัว ไข่มดแดง และสุรา	อาหารที่ใช้สู่ขอเป็นวัตถุดิบที่ยังไม่ผ่านการปรุงสุก
จุดเน้นของกวี	เน้นสินสอดทองหมั้นแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ	เน้นรายละเอียดวัตถุดิบอาหารหลากหลาย แสดงถึงค่านิยมการกินอยู่และความสำคัญในพิธีแต่งงาน	วรรณคดีทั้งสองเรื่องสะท้อนถึงความสำคัญของพิธีสู่ขอและการแต่งงาน
สะท้อนค่านิยม	การเน้นสินสอดสะท้อนความสำคัญของฐานะและทรัพย์สินในการแต่งงาน	การพรรณนาวัตถุดิบหลากหลายสะท้อน วิถีบริโภคของชนชั้นกลางและความสำคัญของอาหารในวัฒนธรรมเขมร	วรรณคดีทั้งสองเรื่องใช้ อาหาร เป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีแต่งงาน

การเปรียบเทียบอาหารสำหรับงานมงคลในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว สะท้อนให้เห็นบทบาทของอาหารในฐานะสัญลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญต่อพิธีแต่งงานของทั้งสองสังคมโดยมีลักษณะร่วมกันคือ การนำวัตถุดิบอาหารที่ยังไม่ผ่านการปรุงสุกไปมอบให้ฝ่ายหญิงในพิธีสู่ขอที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความพร้อมด้านทรัพยากรของฝ่ายชาย อย่างไรก็ตามความแตกต่างพบในระดับรายละเอียดของการพรรณนา โดยวรรณคดีไทยกล่าวถึงสินสอด เครื่องประกอบพิธีและอาหารเพียงบางชนิด ส่วนวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวกวีได้พรรณนารายการวัตถุดิบอย่างหลากหลายครอบคลุมตั้งแต่เนื้อสัตว์ ผัก เครื่องเทศ จนถึงอาหารเฉพาะถิ่น ความแตกต่างดังกล่าวชี้ให้เห็นบริบททางวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนกันทั้งในด้านศักดิ์ศรีทางสังคมของผู้บริโภค เศรษฐกิจ ตลอดจนค่านิยมต่อพิธีกรรม โดยเฉพาะบทบาทของชนชั้นกลางในสังคมเขมรที่ถูกสะท้อนผ่านความหลากหลายของอาหาร ดังนั้น อาหารในพิธีกรรมแต่งงานจึงมิได้เป็นเพียงปัจจัยยังชีพแต่เป็นการสะท้อนถึงเรื่องสถานะความอุดมสมบูรณ์ จารีตประเพณี และความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวสะท้อนโครงสร้างวัฒนธรรมและสังคมที่แตกต่างอย่างเป็นรูปธรรมของทั้งสองชาติ

2. อาหารสำหรับถวายพระสงฆ์

อาหารสำหรับถวายพระสงฆ์ คือ อาหารที่ชาวพุทธศาสนิกชนนำไปถวายแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร เพื่อทำบุญตามความเชื่อของชาวพุทธที่ถวายด้วยความศรัทธา ดังที่ปรากฏในเรื่องวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนว่าในช่วงเวลาวันสงกรานต์ หรือ วันขึ้นปีใหม่ไทยซึ่งเป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ที่ประชาชนจะพากันไปทำบุญที่วัด ก่อเจดีย์ทราย ฟังเทศน์ สวดมนต์ อีกทั้งทำบุญถวายจังหันแด่พระสงฆ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนจะเตรียมอาหารจากบ้านเพื่อไปถวายพระที่วัด บ้างก็เตรียมอาหารประเภทปิ้ง น้ำแกง พะแนงไก่ ห่อหมก ไข่ต้ม ปลาแห้ง ของหวาน วุ้นชาสาคู ข้าวเหนียว ข้าวเม่ากวน ผลไม้ต่าง ๆ ดังว่า

ทีนี้จะกล่าวเรื่องเมืองสุพรรณ ยามสงกรานต์นั้นกำร้อมหน้า
จะทำบุญให้ทานการศรัทธา ต่างมาที่วัดป่าเลไลย
หญิงชายน้อยใหญ่ไปแออัด ขนทรายเข้าวัดอยู่ขวักไขว่
ก่อพระเจดีย์ทรายเรี่ยรายไป จะเลี้ยงพระกะไว้ในพรุ่งนี้
นิมนต์สงฆ์สวดมนต์เวลาบ่าย ต่างฉลองพระทรายอยู่อึงมี่
แล้วกลับบ้านเตรียมการเลี้ยงเจ้าชี ปิ้จี่สารพัดจัดแจงไว้
ทำน้ำยาแกงขมต้มแกง ผ่าฟังจักแฟงพะแนงไก่
บ้างทำห่อหมกปกปิดไว้ ต้มไข่ผัดปลาแห้งทั้งแกงบวน
บ้างก็ทำวุ้นชาสาคู ข้าวเหนียวหน้าหมูไว้ถี่ถ้วน
หน้าเตียงเรียงเล็ดข้าวเม่ากวน ของสวนส้มสูกทั้งลูกไม้
มะปรางลางสาดลูกหมายหว้า ส้มโอส้มซ่าทั้งกล้วยไข่
ทุกบ้านอลหม่านกันทั่วไป จนดึกดื่นหลับใหลไปฉับพลัน

(Vajirayan National Library Edition, 2012 p. 146)

ไม่เพียงเท่านั้นยังพบอีกว่า ก่อนที่นางศรีประจันผู้เป็นมารดาของพิมพิลาไลยจะไปฟังเทศน์มหาชาติก็ได้ตระเตรียมอาหารคาวหวานมากมายไปถวายพระ ดังที่ปรากฏว่า นางศรีประจันได้เรียกให้ลูกสาวมาช่วยกันทำอาหาร ขนม ดังว่า

คราวนั้นฝ่ายนางศรีประจัน เรียกข้าด่าลั่นอยู่อึงมี่
แม่พิมพ์ช่วยแม่บ้างมาข้างนี้ เข้ามานี่ช่วยกันทันเวลา
บ่าวไพร่ทำขนมประสมปั่น ชุบแป้งทอดน้ำมันอยู่ฉ่าฉ่า
เฮ้ยไฟร้อนนักชักฟืนรา อีคงควักตักมาว่าเกรียมดี
วางไว้ตามชะมดแลกงเกวียน ฟื่นเทียนเรียงไว้อย่าให้บี้
ขนมกรุบขนมกรอบเห็นชอบที คลุกน้ำตาลพริบพรีใส่ที่ไว้
ข้าวเม่ากวนแป้งนวลชุบทอด เอาไม้แยงแทงหลอดใส่ยอดไข่
มะพร้าวน้ำตาลหวานไส้ไน สุกแทงขึ้นไว้อ้ายลูกโคน
บางควักแป้งแบ่งปันช่วยกันหวา ฝูงข้าอีกมี่ดังมีโขน
ศรีประจันเร่งของตะโกน ค่อยส่งมาอย่าโยนยับไป

(Vajirayan National Library Edition, 2012 pp. 149-150)

ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวพบว่า หลังจากที่แม่ของเตียวได้นิมนต์ไปเทศน์ที่บ้านสามเณรตุมก็ได้เดินทางไปยังบ้านของเตียวที่ตะโบงคมุม เมื่อไปถึงแล้วผู้เป็นแม่เตียวก็ได้นิมนต์ให้สามเณรสรงน้ำเปลี่ยนอังสะให้สบายตัวก่อนขึ้นไปบนบ้าน เมื่อนั่งบันอาสนะแล้ว ก็ได้ประเคนหมากพลูให้เณร ดังว่า

ស្រង់ស្រេចផ្លាស់ស្បង់អង្សីកពាក់ ឡើងផ្ទះដល់ដាក់អង្គពន់ពេន
លើកជាទបត់បែបកែបប្រគេន ប្រគល់លោកនេនប្រគេនស្លា

(Cambodia: Buddhist Institute, 1971, p. 11).

สรงเสร็จสรรพเปลี่ยนสบงอังสะ ขึ้นบนบ้านวางองค์ลงนั่ง
ยกเท้าพับเพียบเทียบประเคน มอบแด่คุณเณรประเคนสลา

(Translated by the researcher)

อาหารสำหรับถวายแด่พระสงฆ์นั้น ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวพบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกันและลักษณะแตกต่างกันในด้านลักษณะคล้ายคลึงกันพบว่ามีการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ด้วยความเคารพศรัทธาและไม่หวังผลตอบแทน ในด้านลักษณะแตกต่างกันพบว่า ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้นกวีได้พรรณนาถึงอาหารหลากหลายชนิดทั้งอาหารคาวหวานที่ทำด้วยความประณีต ได้แก่ ประเภทปิ้ง น้ำแกง พะแนงไก่ ห่อหมก ไข่ต้ม ปลาแห้ง ของหวาน วุ้นชาสาคู ข้าวเหนียว ข้าวเม่ากวน ผลไม้ต่าง ๆ ส่วนในวรรณคดีเขมร พบว่ากวีได้พรรณนาถึงการถวายหมากพลูเพียงอย่างเดียวซึ่งก็ไม่ถือว่าจัดเป็นอาหารแต่เป็นตัวแทนของความเคารพในสังคมเขมร ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบอาหารสำหรับถวายแด่พระสงฆ์ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว

ประเด็น	วรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน	วรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว	ลักษณะร่วมกัน
ลักษณะการถวาย	ถวายอาหารแด่พระสงฆ์ด้วยความศรัทธา	ถวายหมากพลูด้วยความเคารพ	ถวายด้วยความเคารพและศรัทธาต่อพระสงฆ์
อาหารที่ถวาย	มีทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน ได้แก่ อาหารประเภทปิ้ง น้ำแกง พะแนงไก่ ห่อหมก ไข่ต้ม ปลาแห้ง วุ้นชาสาคู ข้าวเม่ากวน และผลไม้ต่าง ๆ	ถวาย หมากพลู เพียงอย่างเดียว	ต่างกันที่ปริมาณและความหมายหลากหลายของสิ่งที่ถวาย
จุดเน้นของกวี	เน้นความอุดมสมบูรณ์ความละเอียดประณีตของอาหารสะท้อนวัฒนธรรมการจัดเลี้ยงพระ	เน้นสัญลักษณ์แห่งความเคารพ ผ่านการถวายหมากพลู	สะท้อนคุณค่าของพิธีถวายพระ
สะท้อนค่านิยม	ให้ความสำคัญกับการเลี้ยงพระอย่างเต็มที่ แสดงฐานะและความศรัทธา	ให้ความสำคัญกับการแสดงเชิงสัญลักษณ์ของความเคารพทางวัฒนธรรมเขมร	ทั้งสองสังคมถือว่าการถวายเป็นการสร้างกุศล

การศึกษาการถวายอาหารสำหรับพระสงฆ์ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน และวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว แสดงให้เห็นบทบาทของอาหารในฐานะสัญลักษณ์ของศรัทธาและกุศลเจตนาในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยทั้งสองเรื่องต่างสะท้อนค่านิยมร่วมกันคือ การถวายภัตตาหารด้วยความเคารพโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการทำบุญในพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม ลักษณะความแตกต่างในการบรรยายรูปแบบการถวายอาหารชี้ให้เห็นความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมของแต่ละสังคม โดยในวรรณคดีไทยมีการกล่าวถึงอาหารคาวหวานที่จัดเตรียมอย่างประณีตแสดงถึงความสำคัญของพิธีกรรมและความพร้อมด้านทรัพยากร ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวการถวายหมากพลูแม้ไม่ใช่อาหาร แต่มีความหมายเชิงพิธีการและสัญลักษณ์แห่งความเคารพตามคติท้องถิ่น ความแตกต่างนี้สะท้อนรูปแบบวิถีการบริโภค ค่านิยมทางศาสนา และแนวคิดเรื่องการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ ในแต่ละสังคมจึงอาจกล่าวได้ว่าอาหารและเครื่องบูชาในพิธีกรรมมิใช่เพียงปัจจัยในการดำรงชีพ หากแต่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่เผยให้เห็นโครงสร้างทางความคิดและบทบาทของศาสนาในชีวิตผู้คนอย่างลึกซึ้ง ทั้งยังเป็นหลักฐานทางวรรณคดีที่ช่วยให้เข้าใจพัฒนาการความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมไทยและสังคมเขมรได้เป็นอย่างชัดเจน

3. อาหารสำหรับเซ่นไหว้

อาหารสำหรับเซ่นไหว้ คือ อาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีตามความเชื่อตามประเพณีไทยและเขมรที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมชาวบ้าน เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน ผีป่า ผีพราย หรือผีต่างๆเพื่อให้เกิดความสิริมงคล ดังที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน ว่าเมื่อครั้งที่ขุนแผนได้ขอลูกจากบัวคลี่แล้วก็ได้ทำการโดยใช้กลอุบายอันปราดเปรื่องด้วยเล่ห์เหลี่ยมจนบัวคลี่ยินยอมยกลูกให้ ขุนแผนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หลังจากนั้นขุนแผนก็ได้นำมีดไปปักที่อกแล้วผ่าถึงท้องเพื่อนำลูกออกมา ทันใดนั้นเมื่อขุนแผนคว้านได้ลูกแล้วนำขึ้นมาเป็นชายก็สมอารมณ์หมาย หลังจากนั้นก็หาเหล็กกล้าต่าง ๆ มาตีดาบตามตำราถึงเจ็ดวัน เมื่อถึงฤกษ์ยามเข้าเสาร์สิบห้าก็ได้สร้างศาลเพียงตาขึ้นพร้อมกับเตรียมเครื่องบัตรพลีประกอบด้วยภาชนะที่ทำขึ้นจากใบตองเป็นกระทง สำหรับใส่อาหารเครื่องคาวหวาน สำหรับเซ่นสรวงบูชาเทพยดา ผี สิงศักดิ์สิทธิ์ พร้อมทั้งเทียนสองเล่ม หัวหมู เป็ด ไก่ รวมทั้งบายศรี ดังว่า

ได้สามวันซัดเหล็กนั้นเล็กลง ยังคงแต่พองามตามตำรา
ซัดเหล็กครบเสร็จถึงเจ็ดครั้ง พอกระทั่งฤกษ์เข้าเสาร์สิบห้า
ก็ตัดไม้ตั้งศาลขึ้นเพียงตา แล้วจัดหาสารพัดเครื่องบัตรพลี
เทียนทองติดตั้งเข้าทั้งคู่ ศีรษะหมูเป็ดไก่ทั้งบายศรี

(Vajirayan National Library Edition, 2012 p. 471)

ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวพบว่า เมื่อออกญาอรชุนผู้เป็นบิดาของหมื่นงวนได้ทำการสู่ขอเตียวแล้วก็ได้ตระเตรียมเครื่องขันหมากเพื่อเดินทางไปบ้านของเตียวที่ตะโบงคมุม เมื่อไปถึงบ้านแล้วก่อนเริ่มพิธีแต่งงานระหว่างหมื่นงวนกับเตียว ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายก็ได้เตรียมเครื่องเซ่นไหว้ ประกอบไปด้วยขนมข้าวต้ม เหล้า ผลไม้ และอาหารต่าง ๆ เพื่อทำการบอกกล่าวถึงผีบรรพบุรุษให้อัญเชิญมาเสพกระยาหารต่าง ๆ ที่ถวายหลังจากเสพแล้วก็จะได้อวยพรชัยแก่ลูกหลานทุกผู้ทุกคน ดังว่า

ទាវឡើងលើផ្ទះដាក់កាយា យង់យល់មាតាមាមីងជុំ
សាច់ញាតិសង្វាតមកជំនុំ រៀបភោជន៍ផលនំផ្សំស្រាបាយ
ដៃចាប់បាយនំអន្សមស្រា សែនថ្នាយដូនតាជ្រួចថ្នាក់ថ្នាយ
ថាអស់ខ្មោចតាយាយនូវម្តាយ អញ្ជើញមកអាយសេពសោយផល
សោយស្រេចឲ្យពរមកកូនចៅ សាច់ណៅប៉ុន្មានកុំឲ្យសល់
តឡូវទាវកូនទើបមកដល់ ចូរកូនដម្កល់គិនវែងឆ្ងាយ

(Cambodia: Buddhist Institute, 1971, p. 67).

เตียวขึ้นบนบ้านวางกายา เข้าใจมารดาน้าอาชุมนุม
ญาติพี่น้องทั้งพองมาประชุม เตรียมโภชนาผลเหล้าอาหาร
มือหยิบจับขนมข้าวต้มเหล้า เซ่นถวายยายตากรวดส่งให้
ว่าผีตายายแลมารดา อัญเชิญมาเสพเสวยผลาผล
เสวยแล้วอวยพรชัยแก่ลูกหลาน เชื้อสายทั้งมวลอย่าให้เหลือ
ตอนนี้เตียวลูกเพิ่งมาถึง ให้ลูกใคร่ครวญคิดยาวไกล

(Translated by the researcher)

อาหารสำหรับเซ่นไหว้ที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวนั้น พบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันและลักษณะแตกต่างกัน ลักษณะที่คล้ายคลึงกัน พบว่า เป็นอาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีตามความเชื่อของชาวไทยและชาวเขมรตามชนบท เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณ บรรพบุรุษ และผีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ส่วนในลักษณะแตกต่างกัน พบว่าในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นการถวายอาหารเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มากินเครื่องเซ่นไหว้เพื่อปลุกเสกอาวุธศักดิ์สิทธิ์ให้มีพลังอำนาจยิ่งใหญ่ ประกอบไปด้วย ภาชนะที่ทำขึ้นจากใบตองเป็นกระทง สำหรับใส่อาหารเครื่องคาว พร้อมทั้งเทียนสองเล่ม หัวหมู เป็ด ไก่ รวมทั้งบายศรี ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว พบว่า เป็นการเซ่นสรวงเพื่อให้บรรพบุรุษในครอบครัวมาอวยพรชัยในงานมงคลของคู่บ่าวสาวและลูกหลานให้มีความสุขความเจริญ ประกอบไปด้วยขนมข้าวต้ม เหล้า ผลไม้ และอาหารต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบอาหารสำหรับเซ่นไหว้ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว

ประเด็น	วรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน	วรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว	ลักษณะร่วมกัน
วัตถุประสงค์	เซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อปลุกเสกอาวุธให้มีพลังอำนาจ	เซ่นไหว้บรรพบุรุษเพื่ออวยพรในงานมงคลของบ่าวสาวและลูกหลาน	ใช้ในพิธีกรรมเพื่อความเป็นสิริมงคล
รายละเอียดอาหารที่ใช้	ภาชนะทำจากใบตองเป็นกระทง ใส่เครื่องคาวหวาน เทียน 2 เล่ม หัวหมู เป็ด ไก่ บายศรี	ขนมข้าวต้มมัด เหล้า ผลไม้ และอาหารต่างๆ	มีการจัดอาหารเพื่อใช้ในพิธีกรรมเซ่นไหว้

ประเด็น	วรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน	วรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว	ลักษณะร่วมกัน
จุดเน้นของกวี	เน้นความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมปลุกเสกอาวุธ	เน้นความผูกพันในครอบครัวและการขอพรจาบรรพบุรุษ	สะท้อนความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณบรรพบุรุษ
ค่านิยมที่สะท้อน	ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติและพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์	ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษมีอำนาจให้พรและคุ้มครองลูกหลาน	ทั้งสองสะท้อนความศรัทธาต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

การศึกษาอาหารสำหรับเซ่นไหว้ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว ชี้ให้เห็นบทบาทของอาหารในฐานะสื่อกลางเชิงสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงโลกมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณบรรพบุรุษตามคติชนในสังคมชนบท ทั้งสองวรรณคดีสะท้อนความเชื่อร่วมกันว่า การประกอบพิธีเซ่นไหว้สามารถอำนวยความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ประกอบพิธี อย่างไรก็ตามความแตกต่างด้านวัตถุประสงค์และรูปแบบการเซ่นไหว้เผยให้เห็นคุณลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน การถวายอาหารมีจุดมุ่งหมายเพื่อขอพลังอำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการปลุกเสกอาวุธ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทสงครามและการปกป้องคุ้มครอง จึงปรากฏเครื่องประกอบพิธีและเครื่องเซ่นจำนวนมากที่สะท้อนความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อเรื่องฤทธิ์อำนาจ ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว การเซ่นสรวงบรรพบุรุษมุ่งเน้นการแสดงความกตัญญูและการขอพรเพื่อความสุขของคู่บ่าวสาว เน้นอาหารคาวหวาน เครื่องดื่ม และผลไม้ตามวิถีชีวิตชาวบ้าน จึงสะท้อนค่านิยมด้านความสัมพันธ์ครอบครัวและชุมชนอย่างชัดเจนความแตกต่างเชิงพิธีกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า อาหารในพิธีเซ่นไหว้ไม่เพียงเป็นวัตถุบริโภค หากยังมีมิติทางจิตวิญญาณ สังคมและวัฒนธรรมที่สลับซับซ้อน เป็นหลักฐานทางวรรณคดีที่ช่วยให้เข้าใจโลกทัศน์ คติความเชื่อ ตลอดจนบทบาทของพิธีกรรมในโครงสร้างสังคมไทยและสังคมเขมรได้อย่างเป็นรูปธรรมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาอาหารสำหรับงานมงคลในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว พบว่า ทั้งสองเรื่องมีความคล้ายคลึงกันในด้านการเตรียมวัตถุดิบอาหารที่ยังไม่ผ่านกระบวนการปรุงสุกเพื่อนำไปมอบให้ฝ่ายหญิงในพิธีสู่ขอ แสดงถึงธรรมเนียมการใช้ของกินเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างปรากฏในรายละเอียดการพรรณนาวัตถุดิบ โดยในวรรณคดีไทย กวีเน้นกล่าวถึงสินสอดทองหมั้นและเครื่องประกอบพิธีเพียงบางชนิด เช่น หมู ไก่ เหล้า และผลไม้ ขณะที่ในวรรณคดีเขมรกวีระบุรายการวัตถุดิบอาหารอย่างหลากหลายทั้งเนื้อสัตว์ ผัก เครื่องเทศ และอาหารเฉพาะถิ่น นอกจากนี้ยังสะท้อนค่านิยมการบริโภคของชนชั้นกลางและความสำคัญต่อพิธีแต่งงาน ในสังคมเขมรอย่างชัดเจน ส่งผลให้เห็นความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและรูปแบบการให้ความหมายกับอาหาร ในพิธีกรรมของทั้งสองสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

การศึกษาอาหารสำหรับถวายพระสงฆ์ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว พบว่า ทั้งสองวรรณคดีต่างสะท้อนค่านิยมด้านความศรัทธาต่อศาสนาและการถวายภัตตาหารด้วยความเคารพโดยไม่หวังผลตอบแทนเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างปรากฏในรูปแบบการถวายอาหาร โดยในวรรณคดีไทยกวีได้พรรณนาถึงอาหารคาวและอาหารหวานอย่างหลากหลายที่จัดเตรียม

อย่างประณีตเพื่อถวายพระสงฆ์ ขณะที่ในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว มีการกล่าวถึงเพียงการถวายหมากพลู ซึ่งแม้ไม่ถือเป็นอาหารแต่มีนัยเชิงสัญลักษณ์ของความเคารพในวัฒนธรรมเขมรสะท้อนให้เห็นความแตกต่างด้านวิถีการบริโภค แนวปฏิบัติทางศาสนา และคติความเชื่อของทั้งสองสังคมอย่างเด่นชัด

การศึกษาอาหารสำหรับเซ่นไหว้ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว พบว่า วรรณคดีทั้งสองสะท้อนความเชื่อในการประกอบพิธีเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณบรรพบุรุษตามคติความเชื่อในสังคม เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ประกอบพิธีเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างปรากฏในวัตถุประสงค์และลักษณะการเซ่นไหว้ โดยในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนมีการถวายอาหารเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์รับเครื่องเซ่นไหว้และปลุกเสกอาวุธให้เกิดพลังอำนาจ ประกอบด้วยเครื่องประกอบพิธี เช่น กระทงใบตอง เทียน หัวหมู เป็ด ไก่ และบายศรี ส่วนในวรรณคดีเขมรเป็นการเซ่นสรวงเพื่อเชิญบรรพบุรุษมาร่วมอวยพรคู่บ่าวสาวให้มีความสุขและความเจริญ ใช้อาหารประเภทขนมข้าวต้ม เหล้า ผลไม้ และอาหารอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นแนวปฏิบัติทางพิธีกรรมและค่านิยมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของทั้งสองสังคมอย่างเด่นชัด

จากการศึกษาเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว ผลการศึกษาพบว่า อาหารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนโลกทัศน์ ความเชื่อ ความศรัทธา และแบบแผนทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ทั้งในบริบทของงานมงคล การถวายพระสงฆ์ และการเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หลากหลายแง่มุม และการพรรณนาอาหารแสดงให้เห็นว่าอาหารไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นของบริโภคเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าทางสัญลักษณ์ สังคม และจารีตประเพณี

อาหารสำหรับงานมงคล ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว สะท้อนความเชื่อเรื่องความอุดมสมบูรณ์และการมอบวัตถุดิบให้ฝ่ายหญิงเป็นสัญลักษณ์แห่งความพร้อมและเจตนาดีของฝ่ายชาย ส่วนรายละเอียดของวัตถุดิบในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวกลับมีความหลากหลาย สะท้อนค่านิยมของชนชั้นกลางและการให้ความสำคัญต่อพิธีแต่งงานในสังคมเขมรอย่างเห็นได้ชัด

อาหารสำหรับถวายพระสงฆ์ ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว สามารถยืนยันบทบาทของศาสนาที่มีอิทธิพลต่อสังคม การถวายอาหารเป็นการแสดงศรัทธาโดยไม่หวังผลตอบแทนอย่างไรก็ตาม ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนมีการพรรณนาถึงอาหารทั้งคาวและหวานที่ประณีตหลากหลาย ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวกล่าวถึงเพียงหมากพลูซึ่งมีความสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม สื่อถึงความเคารพตามคติของชุมชนเขมร

อาหารสำหรับเซ่นไหว้ ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว สะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคมที่ต่างให้ความสำคัญกับการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณบรรพบุรุษเพื่อความเป็นสิริมงคล อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายต่างกันชัดเจนในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน ใช้อาหารในพิธีปลุกเสกอาวุธเพื่อเสริมอำนาจเหนือธรรมชาติ ส่วนในวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวเน้นที่การขอพรเพื่อความสุข ความเจริญ และความสงบสุขในครอบครัว ซึ่งเป็นภาพสะท้อนค่านิยมด้านครอบครัวและสังคมเขมร

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียว สะท้อนให้เห็นว่าอาหารที่ปรากฏในวรรณคดีสองเรื่องสะท้อนโครงสร้างความเชื่อและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ทั้งด้านศาสนา ความสัมพันธ์ครอบครัว การประกอบพิธี และแนวคิดเรื่องสิริมงคล ขณะเดียวกัน ความแตกต่างด้านรายละเอียดทางพิธีกรรมและวัตถุดิบอาหารยังเผยให้เห็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างของสังคมไทยและสังคมเขมร

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาเปรียบเทียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวและวรรณคดีสำนวนอื่นๆ เช่น เตียวเอก (ទាវឯក) พระอภัยมณี ในประเด็นอาหารในวาระต่าง ๆ จะทำให้เห็นอิทธิพลและความสัมพันธ์ของวรรณคดีไทยกับวรรณคดีเขมรได้อย่างชัดเจน

2. ศึกษาเปรียบอาหารในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนกับวรรณคดีเขมรเรื่องตุมเตียวเป็นการเลือกศึกษาตัวบทที่ปรากฏเพียงอาหารเท่านั้น ซึ่งควรมีการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น อาหารพื้นบ้าน อาหารชั้นสูง อาหารในพิธรกรรม อาหารบำรุง และอาหารต่างชาติ ที่มาจากวรรณคดีอื่น ๆ ที่หลากหลาย อีกทั้งยังสามารถใช้เพื่อนำไปศึกษาเปรียบเทียบอาหารแนวข้ามชาติข้ามภาษาต่อไป

References

Aksornphong, W. (1972). **A Study of Thai Society and Culture in the Early Rattanakosin Period** [Master's thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)

Boonkajorn, T. (2010). **With the Voice of Comparative Literature** (2nd ed.). Center for Literary Studies, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)

Salee, B. (2021). **Khmer Translation.** Suan Nangsue Publishing. (In Thai)

Chitchamnong, D. (2018). **Behind the Curtain of Literary Art.** Sampajanya Publishing. (In Thai)

Piriyothinkul, T. (2018). **Food Culture in Thai Literature during the Early Rattanakosin Period** [Master's thesis], Chulalongkorn University. (In Thai)

Piriyothinkul, T., & Padamalangula, N. (2019). "Food Culture": Construction of "Otherness" in Early Rattanakosin Literature. **Journal of Vannavidas, 19** (2), 28-56. (In Thai)

Rueangraklikit, C. (1997). Tum Teav: Its relationship with Thai literature. **Journal of Thai Language and Literature, 14** (1), 29–43. (In Thai)

Vajirayan National Library Edition. (2012). **Kun Chang Kun Pan.** Thai Quality Books (2006). (In Thai)

Worasarin, U. (2002). **Prachoom Attabot Khmer: Collected Academic Articles of Professor Emeritus Dr. Uraisi Worasarin.** Amarin Printing and Publishing. (In Thai)

Nyan, D. (2021). **Comparison of National Characteristics in Khmer Literature: Thun Chay and Tum Teav.** [Master's thesis]. Royal University of Phnom Penh. (In Khmer)

Cambodia: Buddhist Institute. (1971). **Tum Teav.** (In Khmer)